

Vanhuspalvelulain toimeenpanoa Inarin kunnassa

Raportti Ikäihminen toimijana -hankkeen työskentelyjaksosta 2013–2014

Anneli Pekkala terveydenhoitaja

1.10.2013–31.5.2014

Sisällysluettelo

1. Johdanto
2. Kehittämistavoite ja -tehtävä
3. Resurssit
4. Toteutus ja tulokset
5. Pohdinta
6. Liitteet ja lähteet

• **Johdanto**

Ikäihminen toimijana – vanhuspalvelulain toimeenpanoa Pohjois-Suomessa - hankkeen toiminta-aika on 1.7.2013–31.10.2014. Hankkeen hallinnoijana toimii Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä ja toteuttajana Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Sosiaali- ja terveysministeriö on myöntänyt Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymälle valtionavustusta 750 000 euroa. Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 1 000 000 €. Hankkeessa mukana olevien kuntien osuudeksi tulee 250 000 €.

Hankkeessa keskitytään vastaamaan 1.7.2013 vanhuspalvelulain (laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn turvaamisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012) velvoittamiin haasteisiin. Hankkeen kehittämisen ydin muodostuu kolmesta kehittämistavoitteesta: 1) Ikääntyvän kuntalaisen omatoimisuuden ja arjessa selviytymisen tukeminen, 2) Kiireen kesytys toiminnan ohjauksella, palveluohjauksella ja työhyvinvoinnin lisäämisellä kotiin annettavissa palveluissa sekä 3) Strateginen johtaminen ja alueellinen suunnittelu.

Hankkeen tavoitteet täsmentyivät kunnittaisiksi ja alueellisiksi kehittämisen tehtäviksi, joiden toteuttamisesta vastasivat kuntien kehittäjäyöntekijät. Kehittämistehtävän suunnittelusta vastasivat kuntien vanhustyön vastaavat ja esimiehet yhteistyössä kehittäjäyöntekijän kanssa. Hanketyötä tehtiin koko alueella, seudullisesti ja kuntapiloteissa. Kuntien ja kuntayhtymien tiimit toteuttavat tavoitteiden mukaisia kehittämistehtäviään omia tarpeitaan vastaavilla sisältöalueilla, oman kehittäjäyöntekijänsä koordinoimana. Keskeisenä ajatuksena hankkeen käynnistymisessä oli saada kehittäjäyöntekijät, vanhuspalveluista vastaava johto, esimiehet sekä iäkkäät kuntalaiset (asiakkaat ja omaiset) mukaan hanketyöhön ja luoda sitä kautta yhteys kehittämistarpeiden ja palveluiden tuottamisen välille.

2. Kehittämistavoite ja -tehtävä

Ikäihminen toimijana hankkeessa Inarin kunnan tavoitteet liittyivät ikääntyvän kuntalaisen omatoimisuuden ja arjessa selviytymisen tukemiseen.

Inarin kunnan kehittämistehtäviä olivat:

- 1) Hyvin toimivan, moni ammatillisen päiväpalvelutoiminnan kehittäminen ikääntyneille Ivaloon. Projektin aikana pyrittiin aktivoimaan ikääntyneitä osallistumaan päiväpalvelutoiminnan kehittämiseen ja järjestämiseen.

- 2) Nykyisen seniorineuvolatoiminnan uudelleenarviointi ja kehittäminen vastaamaan voimassa olevan lainsäädännön edellyttämiä velvoitteita.

- 3) Ikäihmisten hyvinvointihaastatteluja tehdään kunnassa 75-v. täyttävälle vuosittain. Tavoitteena oli kehittää ikäihmisten hyvinvointihaastatteluita vastaamaan paremmin palvelujen tarpeen arviointia, yhtenäistää haastattelukäytäntöä ja jatkohoidon suunnittelua. Haastattelun tavoitteena oli myös löytää ns. riskiasiakkaat heidän terveytensä ja hyvinvointinsa tukemiseksi ja edistämiseksi ja siten ennaltaehkäistä ennenaikaista laitostumista tai hoitoa ja huolenpitoa vaille jäämistä.

Vanhuspalvelulain 7§:n mukaisesti Ivalon päiväpalvelun aloittaminen lisää ajankohtaisesti palveluiden yhdenmukaista saatavuutta ja on jatkumoa ikääntyneiden palveluiden kehittämisessä, sillä Inarin kunnan sivukylissä (Nellim, Inari ja Sevettijärvi) on jo toimiva kunnan järjestämänä päiväpalvelu. Kaamasen kylässä on kunnan tukemaa seniorikahvilatoimintaa. Hyvinvointia edistävien palveluiden kehittäminen valikoitui kehittämistehtäväksi myös, koska Inarin kunnassa on tehty Ikäihmisten palvelustrategia vuosille 2011 - 2015 ja RAI:n käyttöönotto on piakkoin tulossa palvelutarpeen arviointiin palvelutaloissa ja kotihoidossa. Pinta-alaltaan maan suurimpana kuntana liikkuvan lähineuvolan kehittäminen valikoitui pois, koska ihmiset asuvat syrjäkylissä kaukana toisistaan eikä toimintaan ole tarvittavia resursseja. Virtuaalinen verkkoneuvonta tai hyvinvointi-TV ei toistaiseksi toimi koko kunnan alueella liian hitaiden tietoliikenneyhteyksien vuoksi.

Kuvio 1. Ikäihminen toimijana hanke: Ikääntyneen omatoimisuuden ja arjessa selviytymisen tukeminen Inarin kunnassa

Pilotointisuunnitelmassa on tarkempaa tietoa hanketavoitteista (liite 1).

3. Resurssit

Kehittäjätyöntekijäksi ajanjaksolle 1.10.13 - 31.5.14 valittiin avoterveydenhuollosta terveydenhoitaja Anneli Pekkala. Kehittäjätyöntekijän työaika oli 50 %. Kehittäjätiimin jäsenenä avohoidon johtaja Mirja Laiti toimi paikallisella tasolla myös projektin ohjaajana. Kehittäjätiimiin kuuluivat myös palveluohjaaja Riitta - Sipola Kellokumpu, kutsuttuina sosiaali- ja terveystoimen johtaja Mari Palolahti ja laitoshoidon johtaja Jaakko Seppänen. Päivätoiminnan kehittämisen osalta yhteistyö on ollut tiivistä kuntoutuva lähihoitaja Riikka Laitisen kanssa. Kehitystyöhön ovat osallistuneet myös muistihoitaja Maarit Kirjarinta ja vanhussosiaalityöntekijä Mikko Keränen. Varsinaista kehittäjäasiakasta ei saatu mukaan, kriteerinä oli että hän olisi eläkkeellä oleva, yksi työikäinen olisi ollut saatavilla. Päivätoiminnasta kävijöiltä saatiin suullista palautetta. 75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistävästä kotikäynneistä tehtiin kaksi koehaastattelua ja haastateltavat antoivat palautetta joka huomioitiin haastattelulomaketta muokattaessa.

Hankkeessa tarvittava toimistotila ja laitteet järjestyivät terveyskeskuksen tiloista. Kehittäjätyöntekijällä oli lainassa Posken tietokone videoneuvotteluja varten etäyhteyksineen. Terveyskeskuksessa ja kunnantalolla sijaitsevia videoneuvotteluhuoneita käytettiin hankkeen järjestämiin videokoulutuksiin ja -palaverihin henkilöstölle.

4. Toteutus ja tulokset

4.1. Ivalon päiväpalvelu

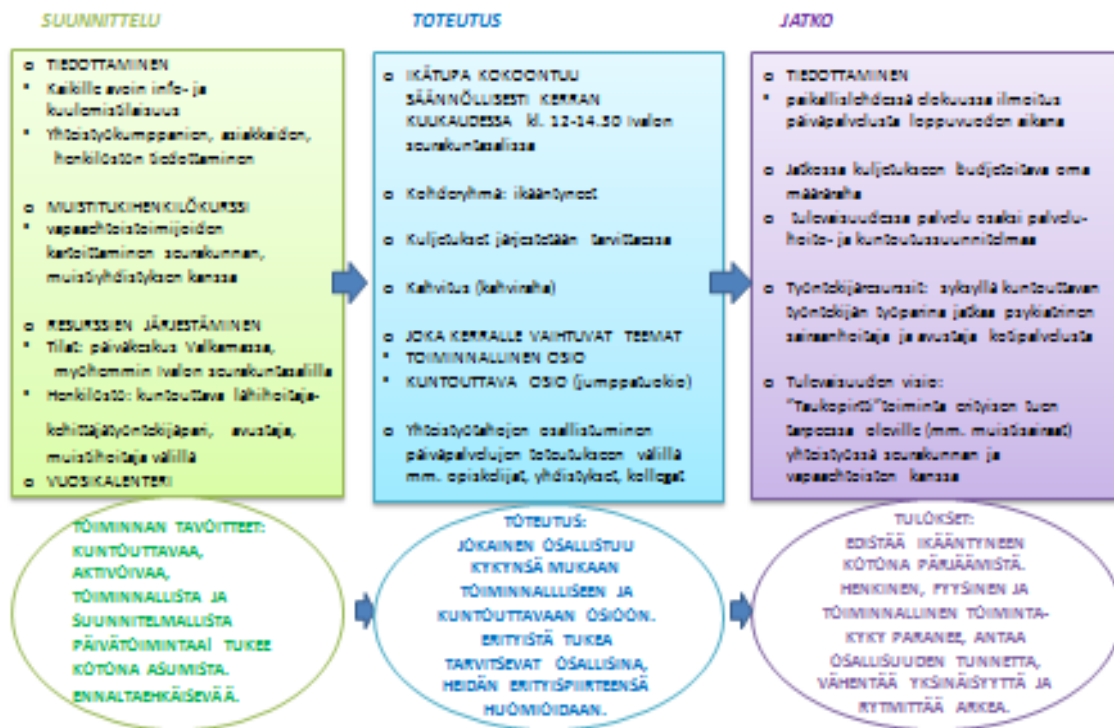
Ikäihminen toimijana hankkeen aikana aloitettiin Ivalon päiväpalvelutoiminta marraskuussa 2013. Suunnitteluvaiheessa järjestettiin kaikille avoin info- ja kuulemistilaisuus. Paikalla oli runsaasti osanottajia kunnan ja järjestöjen eri yhteistyötahoista, vanhusneuvoston jäseniä ja tulevia päiväpalvelukävijöitä.

Ivalon päiväpalvelu, "Ikätupa" on järjestetty säännöllisesti kerran kuukaudessa tammi-kuusta 2014 lähtien. Päiväpalvelu on tarkoitettu kylän vanhuseläkkeellä oleville ikääntyneille. Päiväpalvelu sisältää tavoitteellista toimintakykyä kuntouttavaa ja virikkeellistä toimintaa vaihtuvien teemojen mukaan. Toiminta on suunnitelmallista, käytössä on mm. vuosikalenteri johon teemat on suunniteltu etukäteen. Kotihoidon henkilöstöä ja kunnan yhteistyötahoja sekä järjestöjä on informoitu sekä suullisesti että kirjallisesti kutsukirjeillä tai sähköpostitse. Kirkon ja terveyskeskuksen ilmoitustauluille on jätetty tiedotteita ja kotihoidon henkilöstö on jakanut asiakkailleen kutsuja päiväpalveluun. Kesän aikana päiväpalvelu on tauolla, mutta jatkuu jälleen elokuussa jolloin paikallislehteen tulee ilmoitus loppuvuoden Ikätupatoiminnasta.

Kevään 2014 ajan päiväpalvelusta ovat vastanneet kuntouttava lähihoitaja ja projektityöntekijä, lisäksi kotipalvelusta on ollut avustaja. Monialaista yhteistyötä on tehty siten, että päiväpalvelun järjestämiseen on osallistunut myös muistihoitaja ja saamelaisalueen ammatillisen koulutuskeskuksen lähihoitajaopiskelijat järjestivät ohjelmaa huhtikuun päiväpalveluun. Yhteistyötä opiskelijoiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa on tarkoitus jatkaa tulevaisuudessakin. Vanhussosiaalityöntekijä, terveydenhoitajat, sydän- tai muistiyhdistyksen edustajat voivat kertoa teemoittain mm. sosiaalipalveluista tai terveyden ylläpitämisestä. Syksystä 2014 alkaen jatkaa kenttätöön psykiatrinen sairaanhoitaja kuntouttavan lähihoitajan työparina.

Kuvio 2.

IVALON PÄIVÄPALVELUN "IKÄTUVAN" KEHITTÄMINEN PROSESSINA

4.2. 75-vuotiaiden hyvinvointia - ja terveyttä edistävätkotikäynnit

Hanketyönä on tehty 75-vuotiaiden hyvinvointia - ja terveyttä edistäville kotikäynneille uusi kotikäyntimalli, johon on uudistettu haastattelulomakkeet. Ne sisältävät kolme osiota eli asiakkaan suostumuslomakkeen, haastattelukysymykset ja asiakkaalle jäävän kotihoitosuunnitelman. Lisäksi 75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistäville kotikäynneille on laadittu kotikäyntikansio, joka mahdollistaa työntekijöiden välisen yhteneväisen haastattelukäytännön ja näin parantaa palveluohjauksen laatua. Kotikäyntikansio otetaan mukaan haastattelukäynneille. Inarin kunnan sosiaali- ja terveystalutakunnalle on esitelty hanketavoitteita ja uudistettu kotikäyntimalli haastattelulomakkeineen on hyväksytty kokouksessa 29.4.2014. Uudistetut haastattelulomakkeet ja uusi kotikäyntikansio on otettu kunnassamme käyttöön touko-kesäkuussa 2014. Tarkempaa tietoa asiasta on Inarin kunnan suunnitelmassa 75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistäville kotikäynneille liitteessä 2. Uudistettu haastattelulomake esitellään liitteessä 3. ja kotikäyntikansion sisältöä esitellään liitteessä 4.

4.3. Seniorineuvolatoiminta

Seniorineuvolatoimintaa on muutettu vuoden 2013 aikana siten, että seniorineuvolatoiminta on siirretty muistihoidajan vastuualueeseen, jolloin hänellä on mahdollisuus tarttua hienovaraisesti myös muistiin liittyviin asioihin asiakaskontaktin aikana mikäli on tarpeellista. Seniorineuvola toimii joka toinen maanantai klo 9 -11 välillä. Vastaanotolle voi tulla ajanvarauksella tai ilman.

4.4. Muu hanketyöskentely

Olen osallistunut mahdollisuuksien mukaan hankkeen aikana järjestettyihin mielenkiintoisiin videopalaverihin ja -koulutuksiin. Niistä on saanut myös tietoa eri kuntien tavasta toimia vanhustyössä. Toinen 50 % työ on ajoittain vaikuttanut osallistumismahdollisuuksiini.

Taulukko 1. Ikäihminen toimijana hankkeen aikana toteutettuja videokoulutuksia ja työkokouksia:

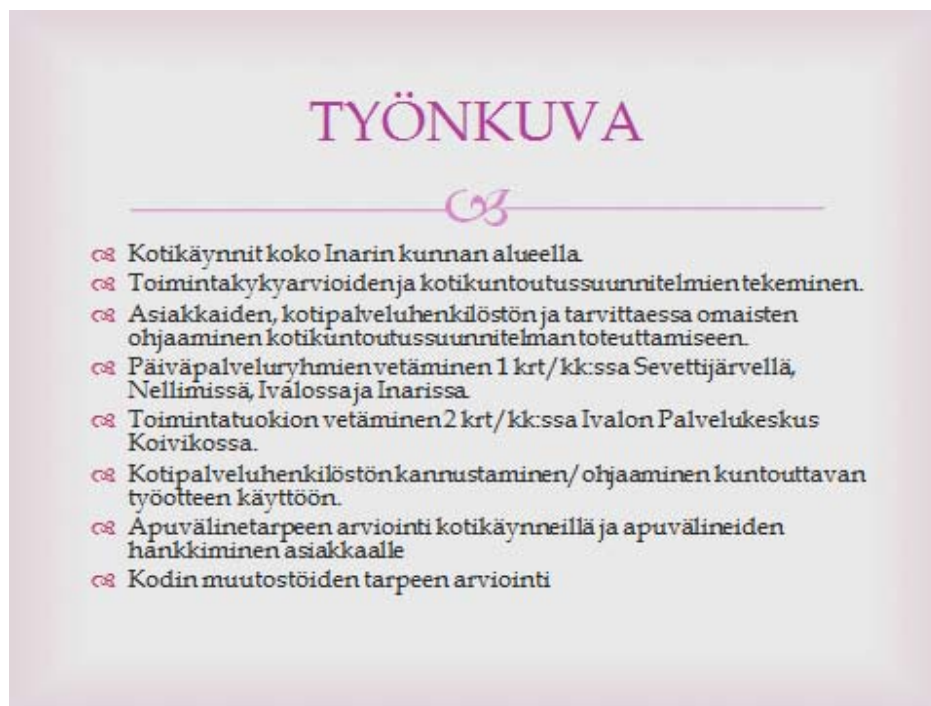
Osallistujamääriä Inarin kunnasta

Koulutus	ajankohta	osallistujia
Palveluohjaus-koulutus	16.1.2014	2 henkilöä
Kuntouttava työote	3.2.2014	6 henkilöä
Ikääntyneiden lääkehoito koulutus	17.2.2014	22 henkilöä
Asiantuntijapalveluiden kehittäminen kunnissa	10.3. 2014	1 henkilö
Vanhuspalvelulain toimeenpanoon liittyvä valvontasuunnitelma	19.3.2014	1 henkilö
Asiakaslähtöinen valmennussarja		
osa 1	25.3.2014	3 henkilöä
osa 2	1.4.2014	2 henkilöä
osa 3	8.4.2014	2 henkilöä
osa 4	17.4.2014	3 henkilöä
osa 5	22.4.2014	2 henkilöä
Ikääntyneen ravitsemushoito	15.4.2014	10 henkilöä
Kuntouttava työote	29.4.2014	12 henkilöä
Muistisairaahan hoito	6.5.2014	6 henkilöä
Akuutisti sairastunut vanha ihminen. Geriatriin videokonsultaatioaika	13.5.2014	18 henkilöä
Toimintakykyä ja kuntoutusta tukeva toimintamalli osa 1	15.5.2014	10 henkilöä

osa 2	20.5.2014	13 henkilöä
osa 3	27.5.2014	7 henkilöä
osa 4	4.6.2014	5 henkilöä
Lapin vanhustyön johtajien ja esimiesten työkokoukset:	25.2.2014	palveluohjaaja ja kehittäjätyöntekijä
	14.4.2014	kehittäjätyöntekijä
	2.6.2014	palveluohjaaja

Hankkeen aikana myös Inarista on pidetty esitelmää. Kuntouttava lähihoitaja Riikka Laitinen on esitellyt hankkeessa kuntouttavan työotteen koulutusosiossa 3.2.2014 kuntouttavan lähihoitajan työnkuvaa kotihoidossa.

Kuvio 3. Kuntouttavan lähihoitajan työnkuva

Vanhussosiaalityöntekijä Mikko Keränen on esitellyt 3.4.2014 kotihoidon ja vanhussosiaalityön yhteistä palveluketjua Inarin kunnassa videopalaverissa. Kehittäjätyöntekijänä olen esitellyt Ivalon päivätoimintaa ja 75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistäviä kotikäyntejä.

Inarin kunnassa on toimiva ja aktiivinen vanhusneuvosto. Heti hankkeen alussa olen tiedottanut heitä hankkeesta ja kunnan tavoitteista. Lisäksi olen hankkeen aikana käynyt vanhusneuvoston kokouksissa ja kuullut heidän mielipiteitään ja ajatuksiaan. Lisäksi vanhusneuvoston kaksi jäsentä osallistui hyvinvointia ja terveyttä edistävien kotikäyntien koehaastatteluihin maaliskuussa 2014. Vanhuspalvelulakia olen käynyt esittelemässä laitoshoidon johtaja Jaakko Seppäsen kanssa Inarin eläkeläisille suunnatussa avoi-

messa tilaisuudessa jossa oli runsaasti osanottajia ja Vanhusneuvoston jäseniä. Hankkeen merkeissä olen sovitusti tavannut Saamelaisalueen ammatillisen koulutuslaitoksen kahta opettajaa, seurakunnan, muistiyhdistyksen, omaishoitajien yhdistyksen ja eläkeläisjärjestöjen edustajia. Kehittäjätyöntekijän työkokoukset ja tapaamiset löytyvät tarkemmin liitteestä 5.

5. Pohdinta

Ikätuvan alkutaipaleen suosio antaa hyvän pohjan jatkaa ikäihmisen hyvinvointia ja toimintakykyä tukevien palveluiden tuottamista ja kehittämistä. Ikääntyneet ovat löytäneet tämän uuden palvelun, osanottajia on ollut noin 16 - 25 henkilöä/kerta ja kävijöiden joukossa on ollut uusia tulijoita. Päiväpalvelulla voi olla ikääntyneelle moninaisia hyviä vaikutuksia ja tästä on saatu asiakaspalautettakin. Palautteen mukaan ohjelma on ollut virkistävää ja antoisaa ja moni osallistuja on yllättänyt sen monipuolisuudesta. Eräs huonosti yönsä nukkuva kävijä kertoi olevansa päiväpalvelun jälkeisenä iltana kunnolla väsynyt ja nukkuneensa seuraavan yön kunnolla, hän koki päiväpalvelun olleen ”unilääkettä”! Päiväpalvelu voi vähentää yksinäisyyden ja turvattomuuden kokemista jopa niin, että se voi vähentää iäkkään henkilön tarvetta intervallijaksoihin palvelutalossa tai jopa hidastaa palveluasumisen tarvetta, jolloin siitä koituu kunnalle myös säästöjä. Päiväpalvelu antaa ikääntyneelle mahdollisuuden kokea itsensä arvokkaaksi, että hänestä välitetään. Näin ollen, aktiiviset elämäänsä tyytyväiset ikääntyneet kuntalaiset ovat hyvää ”käyntikortti” koko kunnalle.

Tulevaisuudessa kuljetukset ja päiväpalvelu olisi hyvä saada palvelu-, hoito- ja kuntoutussuunnitelman alaisuuteen. Päiväpalvelun kuljetusten järjestäminen on haastavaa, sillä kuljetuskustannuksia ei ole tiedetty etukäteen budjetoida tälle vuodelle. Tässä vaiheessa on tullut vaikutelma että päiväpalvelu on riittävää, sillä seurakunta järjestää ns. Tiistaipiirin viikoittain ja kolmella paikallisella eläkeläisjärjestöllä on myös viikoittaista tai lähes viikoittaista säännöllistä toimintaa. Lisäksi on muuta järjestötoimintaa esim. sydänyhdistyksen eläkeläisjumppa ja kansalaisopiston vesijumppa.

Kuntouttava työote on tavoitteellista toimintaa, joka alkaa vuodeosastolta jatkuen kotihoitoon, jossa päiväpalvelu toimii kotihoidon osana Ivalossa ja muissa sivukylissä. Ivalon päiväpalvelu aloitettiin päiväkeskus Valkaman tiloissa, joka osoittautui liian pieneksi, joten huhtikuussa vuokrattiin suurempi tila Ivalon seurakuntasalilta. Päiväpalvelun sisältöön kuuluu liikunnallinen osuus, joten tilan täytyy olla riittävän suuri, huomioiden myös esteettömyys.

Ennaltaehkäisevänä työmuotona päiväpalvelun laadukas toteuttaminen vaatii työntekijöiden välistä hyvää yhteistyötä, suunnitelmallisuutta ja ammatillista osaamista ikääntyneen erityispiirteet ja toimintakyky huomioiden, että olisi ”jokaiselle jotakin”. Resurssija tarvitaan toiminnan suunnitteluun ja etukäteisvalmisteluihin. Päiväpalveluun osallistujat ovat olleet toimintakyvyltään heterogeeninen ryhmä, mukana on ollut fyysisesti hyvä- ja huonokuntoisia, henkisesti virkeitä ja muistisairaita. Käytännössä on jo havaittu sen aiheuttavan oman haasteensa toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Muistisairaiden mukanaolo vaatii vähintäänkin kolmen työntekijän resurssin päiväpalvelun aikana. Muistisairaat vaativat jatkuvaa seurantaa ja huolenpitoa, jos heidän osuutensa lisääntyy entisestään päiväpalvelutoimintaa täytyy arvioida uudelleen, nykyiset resurssit eivät silloin tule riittämään. Tällöin tulevaisuudessa olisi ehkä hyvä saada muistisairaille ja omais-

hoidettaville oma ns. Taukopirtti- toiminta joka huomioisi heidän erityispiirteet ja toimisi säännöllisesti esimerkiksi kerran viikossa. Lapin muistiyhdistys järjesti helmikuussa 2014 muistitukihenkilö- ja muistikaverikurssin Ivalossa. Ajatuksena oli, että aloitettaisiin yhteistyössä seurakunnan vapaaehtoistyöntekijöiden ja muistitukihenkilökurssin käyneiden kanssa Taukopirttitoiminta. Tämä ei kuitenkaan toteutunut, sillä vapaaehtoisia ei löytynyt riittävästi säännölliseen toimintaan. Toimintaan tarvittaisiin pysyviä työntekijäresursseja ja -järjestelyjä sisältäen myös vapaaehtoistoiminnan koordinoinnin. Sopiva kodinomainen tila olisi järjestettävissä (Valkama).

Inarin kunnan Ikäihmisten palvelustrategiassa vanhuspolitiikan toimintalinjauksissa tuodaan esille omaishoitajien tukeminen ennaltaehkäisevän työotteen kautta. Ikääntyneet omaishoitajat ovat Vanhuspalvelulaissa nostettu esille riskiryhmänä joille tulisi kohdentaa hyvinvointia edistäviä palveluita (viittaus, Vanhuspalvelulaki, Muistio lain toimeenpanton ja tulkinnan tueksi, 12§ s.14). Inarin kunnassa on perustettu ennaltaehkäisevään työhön kuntouttavan lähihoitajan toimi kotipalveluun ja toimessa on aloittanut syksyllä 2013 lähihoitaja jolla on myös fysioterapeuttikoulutus. Hän tekee kotihoidon asiakkaiden luo kotikäyntejä tehden heille kotikuntoutussuunnitelman ns. kotikuntoutusmallin mukaisesti. Kuntouttava lähihoitaja tekee kotikuntoutussuunnitelmia myös omaishoitajille ja omaishoidettaville. Jo nyt osoittautunut että tälle työlle on ollut todellista tarvetta.

Omaishoitajilla on mahdollisuus hakea omaishoitajan lomaa ja hoidettavalle lomahoitoa palveluasumisen yksiköistä lomansa ajaksi. Lisäksi omaishoitajilla on mahdollisuus hankkia hoitaja kotiin. Omaishoitajat voivat olla väsyneitä yhtäjaksoiseen päivittäiseen läheisen huolenpitoon, etenkin jos nämä ovat muistisairaita tai fyysisesti hyvin huonokuntoisia tai heillä itselläänkin voi olla hoitoa vaativia perussairauksia. Kaikki omaishoitajat eivät hae kuitenkaan lomaa monista eri syistä, usein hoidettava ei lähde kodin ulkopuolelle hoitoon. Omaishoitajalla ei välttämättä ole sellaista tukiverkostoa josta saisi hankituksi hoitajan kotiin.

Ivalossa aloitettu päiväpalvelu osoittaa, että omaishoitajan on helpompi tuoda omaishoidettava säännöllisesti päiväpalveluun joka kestää vain osan päivästä, kynnys on matalampi. On tullut jo esille, että päiväpalvelun jälkeen omaishoidettava on ollut kotiin palatessaan terveellä tavalla väsynyt ja seesteinen mikä tukee myös omaishoitajan arkea kotona. Päiväpalvelun aikana muistisairaat otetaan mukaan aktiiviseen kuntouttavaan toimintaan eikä heidän kohdallaan ole tullut esille esim. turvattomuutta, sillä he eivät jää passiiviseen sivustaseuraajan rooliin. Tulevaisuuden visiona säännöllinen taukopirttitoiminta antaisi omaishoitajille mahdollisuuden suunnitellusti hengähtää tai hoitaa asioitaan rauhassa. Vielä parempaa olisi jos omaishoitajilla toimisi samanaikaisesti oma kuntouttava ryhmä esim. allasjumpan tai kuntoiluryhmän merkeissä!

75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistävä kotikäynnit on aloitettu suunnitellusti. Kotikäyntikansio on mielestäni hyvä lisätyöväline laadukkaaseen palveluohjaukseen. Kehitettävääkin jäi, koska aika ei riittänyt kaikkeen. Projektien aikana heräsi ajatus tehdä palveluohjauksiansio joka palvelisi koko kotihoidonhenkilöstöä, mutta aika ei enää riittänyt siihen. Nyt tehty kotikäyntikansio ei sellaisenaan sovellu tähän tarkoitukseen, mutta on toki myöhemmin muunneltavissa. Seniorineuvolatoiminnan kehittämistä olisi voinut vielä myös miettiä, mutta aika loppui.

Kehittäjätyöntekijänä on ollut hyvin kiintoisaa ja antoisaa työskennellä Ikäihminen toimijana hankkeessa. Se on antanut uusia näkökulmia myös omaan perustyöhön ikäihmisten parissa avohoidossa ja lisännyt moni ammatillisen yhteistyön arvostusta sekä antanut mahdollisuuden kehittää asioita joita koen tärkeiksi työssäni. Työajan jakautuminen hankkeeseen ja omaan perustyöhön 50 - 50 % on ollut kyllä haastavaa ajan käytön jakamisessa. Videokoulutusten ja palaverien organisointi ja niihin osallistuminen vaihtuvina viikonpäivinä on ollut aikaa vievää ja samalla haitanneet jossain määrin keskittymistä omiin hanketavoitteisiin ja perustyöhön vaikkakin ovat olleet antoisia.

6. Liitteet ja lähteet

Liite 1. Pilotointisuunnitelma

IKÄIHMINEN TOIMIJANA – VANHUSPALVELULAIN TOIMEENPANO -HANKE PILOTOINTISUUNNITELMA

Kunta: Inari	Aloituspvm: 1.10.13	Lopetuspvm: 31.5.14
<p>Kunnan kehittämistavoite:</p> <p>☒ Ikääntyvän kuntalaisen omatoimisuuden ja arjessa selviytymisen tukeminen</p> <p>☐ Kiireen kesytys toiminnan ohjauksella, palveluohjauksella ja työhyvinvoinnin lisäämisellä kotiin annettavissa palveluissa</p> <p>☐ Strateginen johtaminen ja alueellinen suunnittelu</p>		
<p>Kunnan kehittämistehtävä</p> <p>1)Tavoitteena on kehittää hyvin toimiva, moni ammatillinen päiväpalvelutoimintapalvelu iäkkäille Ivaloon. Projektissa pyritään aktivoimaan ikääntyneitä osallistumaan päiväpalvelutoiminnan kehittämiseen ja järjestämiseen. Tavoitteeseen liittyy eri sektoreiden välinen moni ammatillinen yhteistyö jossa on mukana kunnan eri organisaatioita, eri yhteisöjä sekä järjestöjä 3.sektorilta.</p> <p>2)Tavoitteena on nykyisen seniorineuvolatoiminnan uudelleenarviointi ja kehittäminen vastaamaan voimassa olevan lainsäädännön edellyttämiä velvoitteita.</p> <p>3)Ikäihmisten hyvinvointihaastatteluja tehdään kunnassa 75-v. täyttävälle vuosittain. Tavoitteena kehittää haastatteluja vastaamaan paremmin ikäihmisten palvelujen tarpeen arviointia, yhtenäistää haastattelukäytäntöjä ja jatkohoidon suunnittelua ajatuksella ”sama palvelu kaikille” Haastattelun tavoitteena on myös löytää ns. riskiasiakkaat jotta heidän terveyttään ja hyvinvointiaan voidaan tukea ja edistää ja siten ennaltaehkäistä ennen aikaista laitostumista tai hoitoa ja huolenpitoa vaille jäämistä.</p>		
<p>Perustelut millä tavalla kehittämistavoite edistää vanhuspäalvelulain toimeenpanoa kunnassa (§):</p> <p>1) Päiväpalvelu tukee iäkkään ja ikääntyneen henkilön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, itsenäistä suoriutumista sekä kuntoutumista antamalla mahdollisuuden olla aktiivinen ja osallistuva sekä lisää yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja vähentää yksinäisyyttä. Tämä palvelu lisää siten ikäihmisen mahdollisuuksia asua ja pärjätä mahdollisimman pitkään mahdollisimman omatoimisena omassa kodissaan(13-14§). Kunta tekee yhteistyötä eri toimijoiden kesken palvelun aikaansaamiseksi</p>		

(4§). Päiväpalveluissa pystytään antamaan ikäihmisille hyvinvointia ja terveyttä tukevaa ja sairauksia ennaltaehkäisevää neuvontaa, ohjausta ja kuntoutusta (12§) Tavoitteet 2-3) Seniorineuvola on neuvontapalvelu jossa tarjotaan terveyttä ja hyvinvointia tukevaa neuvontaa, ohjausta. Hyvinvointihaastatteluin pyritään tunnistamaan riskitekijöitä ja terveydellisiä, sosiaalisia ongelmia. Molemmat palvelut tukevat palvelutarpeen arviointia ja hoitoonohjausta (tarpeen mukaan laaditaan palvelusuunnitelma). Tavoitteena on että asiakas saisi palveluita mahdollisimman oikea-aikaisesti ja palvelut olisivat helposti saavutettavia (12§,13§,14§)

Kehittäjätyöntekijä Anneli Pekkala
ja kuvaus työntekijän roolista pilotissa: Koordinoi ja toteuttaa asetettuja hankkeen tavoitteita käytännössä yhteistyössä kehittäjätyöryhmän, työtovereiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Kehittäjätiimi ja kuvaus tiimin jäsenten roolista pilotissa:
Esimies avohoidon johtaja Mirja Laiti toimii paikallisella tasolla projektin ohjaajana ja osallistuu suunnitteluun ja ideointiin, tuo esille kunnan tarpeita ja velvollisuuksia, käytännön esteitä ja mahdollisuuksia palveluiden tuottamiseksi. Palveluohjaaja Riitta Sipola-Kellokumpu on mukana suunnittelussa ja tukena suunnitelmien käytännön toteutuksessa. Sosiaali- ja terveysjohtaja Mari Palolahti ja laitoshoidon johtaja Jaakko Seppänen osallistuvat projektin suunnitteluun ja toteutukseen erikseen kutsuttuina.

Kehittäjäasiakkaat ja kuvaus asiakkaiden roolista pilotissa: Tuovat esille asiakkaan roolissa kehittämis ehdotuksia tavoitteisiin 1-3 liittyen ja antavat palautetta suunnitelmista (arviointi). Suunnitelmana on, että olisi 1 kehittäjäasiakas omaishoitajista, 1 Ivalosta ja 2 syrjäkyliltä.

Vanhustyön vastaavan allekirjoitus avohoidonjohtaja Laiti Mirja
Kehittäjätyöntekijän allekirjoitus terveydenhoitaja Anneli Pekkala

Paikka _____ Ivalossa _____ Päivämäärä _____
25.11.2013 _____

Liite 2

INARIN KUNNAN SUUNNITELMA 75-VUOTIAIDEN HYVINVOINTIA JA TERVEYTTÄ EDISTÄVIEN KOTIKÄYNTIEN TOTEUTTAMISEKSI

SUUNNITELMA:

Lähtökohta:

Viime vuonna voimaan tullessa Vanhuspalvelulaissa kuntia veloitetaan järjestämään iäkkäälle väestölle hyvinvointia edistäviä palveluita. Hyvinvointia edistäviä palveluita ovat hyvinvointia edistävät kotikäynnit (ent. ehkäisevä kotikäynti), terveyttä edistävät terveystarkastukset, iäkkäiden neuvontapalvelut ja erilaista fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä edistävät ryhmätoiminnot kuten päiväpalvelu. Inarin kunnassa on tehty ikäihmisille suunnattu hyvinvointia tukeva haastattelu vuodesta 2000 lähtien kotikäynteinä, haastattelun ovat toteuttaneet terveydenhoitajat. Haastattelut tehtiin 80-vuotiaille ja sitä vanhemmille kotona asuville ikäihmisille vuoteen 2009 asti. Haastatteluita varhennettiin asteittain siten, että vuodesta 2012 alkaen on haastateltu 75-vuotiaita.

Tässä suunnitelmassa tuodaan esille ikäihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistävä kotikäyntimalli johon on tehty uusi haastattelulomake Kuntaliiton ”Haastattelulomake hyvinvointia edistävälle kotikäynneille” –pohjalta tukien kotikäyntien yhdenmukaista ja systemaattista toteutusta valtakunnallisesti.

Tavoitteet:

Hyvinvointia - ja terveyttä edistävät kotikäynnit (=HYTEKO, tai HYTE- kotikäynti) ovat ennaltaehkäiseviä palveluita. Tavoitteena on tukea ikääntyneiden kotona selviytymistä entistä pidempään, vahvistaa heidän omatoimisuuttaan voimavaralähtöisesti ja antaa palveluohjausta. Tarkoituksena on ikääntyneiden terveellisten elämäntapojen ja ravitsemuksen tukeminen, liikunnan ja lihaskunnan lisääminen, ongelmien varhainen toteaminen ja hoito, asuin- ja elinympäristön sekä lähipalveluiden kartoittaminen, palveluista ja niiden saatavuudesta tiedottaminen, asuinolojen parantaminen mahdollisilla remonteilla ja asumisturvallisuuden lisääminen. Lisäksi pyritään löytämään ns. riskiryhmässä olevia kohdentamalla haastattelu kaikille tietyn ikäisille (etsivää vanhustyötä) jolloin varhaisella puuttumisella ja tuen tarjoamisella tuetaan syrjäytymisvaarassa olevia ikäihmisiä.

Kohderyhmä:

Kohderyhmänä ovat kunnan 75-vuotiaat asukkaat, jotka eivät ole säännöllisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kotihoidon (kotipalvelu, kotisairaanhoido), palveluasuminen tai pitkäaikainen terveyskeskuksen vuodeosastohoito piirissä. Kotikäynneillä huomioidaan myös ikäryhmän omaishoidettavat, joilla voi olla moninaista tuen tarvetta omaishoidosta huolimatta, esim. asumisturvallisuuteen liittyen. Ikäryhmäksi on valikoitu 75-vuotiaat, koska tavoitteena on vahvistaa iäkkään kuntalaisen omatoimisuutta ja toimintakykyisyyttä ja etsivän vanhustyön keinoin pyritään löytämään varhaista puuttumista ja tukitoimia tarvitsevat ikäryhmään kuuluvat.

Toteuttaminen:

Tehdään vuosittain 75-vuotta täyttävälle kuntalaisille. Kunnan kuntalaiselle tarjoama harkinnanvarainen palvelu, jota sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee laatusuosituksessaan ”Hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi”. Kuntalaiselle vapaaehtoinen. Kotikäyntien järjestämisvastuu on kunnan sosiaali- ja terveydenhuollossa, avohoidossa. Kotikäynnin tekee terveydenhoitaja. Ensikäyntinä toteutettavaan kotikäyntiin varataan työaika keskimäärin 2-2.5 tuntia (välitön asiakastyö 1.5-2 tuntia, lisäksi etukäteisvalmistelut, kirjaaminen, tilastointi, mahdollinen jatkohoidon järjestäminen ja yhteydenotot). Aikaa kuluu myös matkoihin. Lisäksi, tarpeen vaatiessa kyseeseen voi tulla terveydenhoitajan lähettämänä kuntouttavan lähihoitajan tekemä jatkokäynti. Tähän jatkokäyntiin varataan työaika keskimäärin 1-2 tuntia. Kuntouttava lähihoitaja tekee kotikäynnillä tarpeen mukaan erilaisia fyysistä toimintakykyä kartoittavia testejä, apuväline- tai kodin muutostyöarviointia tai kodin turvallisuuskartoitusta.

Dokumentointi:

Hyvinvointia ja terveyttä edistävä kotikäynti kirjataan asiakkaan potilastietojärjestelmään (Pegasos). Mahdolliset jatkotoimet kirjataan asiakastietoihin.

Asiakkaalle tuodaan esille haastattelun aikana, että kotikäynneillä kertynyttä tietoa voidaan anonyymisti käyttää kunnan ikäihmisille suunnattujen palveluiden kehittämisessä, suunnittelussa ja arvioinnissa sekä palvelutarpeiden ennakoinnissa (esim. kunnan talousarvion, ikäihmisten palvelustrategian laadinta). Näihin lupiin pyydetään asiakkaalta kirjallinen suostumus haastattelun alkuvaiheessa.

Tiedottaminen:

1) Asiasta tiedotetaan yleisellä tasolla Inarin kunnan Ikäihmisten Palveluoppaassa (v. 2014 päivitetävässä versiossa), kunnan verkkosivuilla.

2) Vähintään muutamia viikkoja ennen kotikäyntien aloittamista terveydenhoitaja ottaa puhelimitse yhteyttä haastateltaviin henkilöihin. Puhelimessa kerrotaan selkokielellisesti HYTE-kotikäynneistä ja sovitaan asiakkaan kanssa kotikäyntiaika. Jos asiakkaaseen ei saada yhteyttä häneen otetaan myöhemmin yhteyttä uudelleen. Tavoitteena on, että kaikki kohderyhmään kuuluvat saavat mahdollisuuden osallistua HYTE-kotikäyntiin. Jos asiakas kieltäytyy kotikäynnistä, kieltäytymien ja sen syy kirjataan hänen potilastietoihinsa.

HYVINVOINTIA- JA TERVEYTTÄ EDISTÄVÄN KOTIKÄYNNIN SISÄLTÖ JA MENETELMÄT:

Keinot:

Työote on ammatillinen, tasavertainen, asiakasta kunnioittava ja voimavaralähtöinen. Asiakkaan voimavaroja korostetaan tuomalla esille niitä asioita jotka ovat hyvin ja vahvistavat omatoimisuutta.

Menetelmät:

Kotikäyntien tavoitteena on yhdenmukainen ja luotettava malli jossa kartoitetaan systemaattisesti jokaisen asiakkaan toimintakykyisyyttä ja omatoimisuutta ja jokainen asiakas saa yhteneväistä palveluohjausta.

Kotikäynnin keskeisiä menetelmiä ovat: keskustelu, havainnointi, strukturoitu haastattelulomake, mahdolliset lisätestit ja mittarit ja palveluohjaus. Verenpaineen ja painon mittaaminen. Kotikäyntejä varten tehdään haastattelijan käyttöön työvälineeksi kotikäyntikansio joka tukee yhteneväistä kotikäyntiä koko palvelutapahtuman ajan (valmistautuminen kotikäynnille- haastattelutilanne- haastattelun kirjaus ja mahdolliset jatkotoimet). Kotikäyntikansio tukee myös yhteneväistä ja systemaattista palveluohjausta ja terveysneuvontaa haastattelun aikana eri työntekijöiden kesken. Koehaastattelut on tehty 10.3.2014 kahdelle Vanhusneuvoston jäsenelle ja kuultu heidän mielipiteitään haastattelun sisällöstä. Haastattelulomakkeistoa on muokattu koehaastattelujen perusteella.

Kotikäynnin alkuvaiheessa tavoitteena on luoda turvallinen ja luottamuksellinen haastattelutilanne mahdollistaen asiakkaan omaehtoisen arvioinnin omasta toimintakyvystään ja terveydestään ja tukea ja edistää hänen kiinnostusta oman terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitoon ja parantamiseen.

Strukturoituun haastattelulomakkeeseen sisältyy porrasteinen toimintakyvyn arviointi jossa aluksi kartoitetaan asiakkaan toimintakykyä muutamalla yksinkertaisella kysymyksellä tai testillä. Jos näiden kartoitettavien kysymysten pohjalta herää huoli henkilön toimintakyvyn tai terveydentilan heikentymisestä kartoitetaan kyseinen toimintakyvyn osa-alue perusteellisemmin, tarvittaessa asiakas ohjataan moniammatilliseen jatkoselvittelyyn.

Sisältö:

-Toimintakyvyn osa-alueet:

Arkitoimista selviytyminen

Fyysinen toimintakyky

-tarvittaessa kuntouttavan lähihoitajan testit ja -kuntoutussuunnitelma

Toimintakyvyn ympäristötekijät

-tarvittaessa kuntouttavan lähihoitajan kodinturvallisuuskartoitus ja -ohjaus

Kognitiivinen toimintakyky

Psyykinen toimintakyky

Sosiaalinen toimintakyky

-Ravitsemus

-Lääkitys

-Verenpaineen mittaaminen, paino

-Mahdolliset pitkäaikaissairaudet

JATKOTOIMET:

Arvioidaan ja suunnitellaan yhdessä asiakkaan kanssa mahdolliset jatkotoimet ja johtopäätökset;

1) Toimintakyvyssä ja terveydentilassa ei ole havaittavissa tavanomaista suurempaa heikkenemisen vaaraa > Annetaan palveluohjausta ja yleistä terveysneuvontaa, kannustetaan itsehoitoisuuteen.

2) Toimintakyvyssä ja terveydentilassa havaitaan viitteitä heikkenemisestä tai tuen tarpeesta > Asiakkaalle annetaan palveluohjausta ja **kohdennetusti** terveysneuvontaa uhkaavan ongelman ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi, kannustetaan ja tuetaan asiakasta. Myös vaikean asian puheeksi ottaminen on jo askel korjaavaan suuntaan.

Tarvittaessa asiakas ohjataan jatkotutkimuksiin tai mikäli asiakkaan toimintakyky on merkittäväällä tavalla alentunut, asiakasta autetaan jatkohoidon järjestämisessä.

Asiakas voidaan ohjata esim.

kotipalveluun tai kotisairaanhoidon, sosiaalityöntekijän vastaanotolle, vuosikontrolliin lääkärin vastaanotolle tai muistihoitajan, diabeteshoitajan, astmahoitajan tai terveydenhoitajan vastaanotolle, hammashoitolaan, mielenterveysneuvolaan, päihdekuntoutukseen, päivätoimintaryhmiin, liikuntapalveluihin, järjestö- tai vapaaehtoistoiminnan piiriin, seurakunnan järjestämän toiminnan piiriin, kuntoutuksen tai apuvälinetarpeen arviointiin, palvelutarpeen arviointiin (ateriapalvelut, palveluseteli tai muut tukipalvelut, omaishoidontuki).

Yhdessä asiakkaan kanssa tehdään kaikille asiakkaille ” **Oma kotisuunnitelma hyvinvoinnin ja terveyden tukemiseksi**” kirjallisesti. Tähän suunnitelmaan kirjataan myös jatkosuunnitelmat ja yhteenveto juuri kyseisen iäkkään henkilön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Tällöin mahdollinen kuntouttavan lähihoitajan osuus, kotikuntoutusmalli tai kodinturvallisuusosio sisältyy tähän. Yhteenveto-osiossa asiat tuodaan esille **voimavaralähtöisesti** ts. tuetaan ja nostetaan esille niitä vahvuuksia jotka iäkkään terveydentilassa ja toimintakyvyssä ovat hyvin ja vahvistavat jo heikentyneen toimintakyvyn osa-alueen hallintaa.

Kuvio 1.

Suunnitelman laatijana terveydenhoitaja Anneli Pekkala, Poskelapin Ikäihminen toimijana-hankkeesta ajalla 1.10.13-31.5.2014, Inarin kunnan kehittäjätyöntekijänä 50%työajalla

Liite 3. 75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistävien kotikäyntien haastattelulomakkeet

Haastattelulomake
Hyvinvointia ja terveyttä edistävät kotikäynnit 75 -vuotiaille

Asiakkaan perustiedot

pvm.

Asiakkaan nimi: _____ Syntymäaika: _____

Osoite: _____

Puhelin: _____

Lähiomainen: _____

Lähiomaisen yhteystiedot: _____

Siviilisääty Avio-/ avoliitto
 Naimaton
 Leski, vuodesta _____
 Eronnut

Käyttö- ja asiointikieli suomi
 pohjoissaame
 inarinsaame
 kolttasaame
 muu, mikä _____

RR: _____ Pulssi: _____ Paino: _____
_____ tunnustele ranteesta!

Asuminen ja elinympäristö

1. Asuinpaikkanne? Ivalo (Ivalo, Koppelo, Törmänen, Kuttura, Keväjärvi, Akujärvi, Veskonieni)
 Inari (kirkonkylä, Riutula, Angeli, Sikovuono, Kaamanen, Väylä, Solojärvi, Menesjärvi, Lemmenjoki, Repojoiki, Lisma)
 Nellim (Nellim, Mustola, Virtaniemi)
 Sevettijärvi (Sevettijärvi, Näätämo, Partakko)
 Muualla, missä _____

2. Miten asutte? yksin
 puolison kanssa
 jonkun muun kanssa, kenen _____

Inarin kunta, Ivalon terveyskeskus, Sairaalan tie 20,
99800 Ivalo
Puh. +358 (0)40 188 7111, faksi +358 (0)16 687 593
www.inari.fi

3. Asuntonne on?

omakotitalo
 rivitalo
 kerrostalo/ pienkerrostalo hissi: on ei ole
 joku muu, mikä _____

4. Asunnon varustelu?

☐ wc, ulkona	☐ sauna, ulkona	☐ suihku
☐ wc, sisällä	☐ sauna, sisällä	☐ kylpyamme
☐ viemäri	☐ lämmin vesi	☐ portaat

5. Asunnon lämmitysmuoto?

sähkö
 kaukolämpö
 ilmalämpöpumppu
 puu

onko tarvetta puuhuollolle? ei
 kyllä, millaista: _____

6. Kuinka tyytyväinen olette nykyiseen asuntoonne?

hyvin tyytyväinen
 melko tyytyväinen
 melko tyytymätön
 hyvin tyytymätön

Terveys

7. Onko terveytenne yleisesti ottaen?

hyvä
 melko hyvä
 keskitasoinen
 melko huono
 huono

8. Millainen terveytenne on nyt edellisvuoteen verrattuna?

parempi kuin vuosi sitten
 suunnilleen samanlainen kuin vuosi sitten
 huonompi kuin vuosi sitten

9. Onko teillä jokin sairaus, vaiva, vamma tai kipu, joka haittaa toimintakykyänne tai huolestuttaa teitä?

ei
 kyllä. Mikä? Miten se haittaa?

10. Käyttättekö lääkkeitä säännöllisesti?

- En käytä lääkkeitä säännöllisesti.
 Kyllä, käytän lääkkeitä säännöllisesti.

Mitä lääkkeitä? _____

11. Onko teillä ollut vaikeuksia lääkkeenotossa?

- ei
 kyllä, millaisia? _____

*Keskustelussa: Jos on monta eri lääkettä, milloin lääkitys on tarkistettu viimeksi? Onko ongelmana reseptien uusiminen tai lääkkeiden ottamisen muistaminen?
 → lääkitys tarkistetaan, tehdään asiakkaalle ajantasainen lääkityslista, tarvittaessa ohjaus terveydenhoitajan vastaanotolle tai kotisairaanhoidoon*

- 12. Nukutteko yleensä hyvin?** kyllä
 kyllä, unilääkkeen kanssa
 en, millaisia univaikeuksia teillä on? _____

Keskustelussa: Onko nukkumisessa tapahtunut muutoksia viimeisen 6 kuukauden aikana? Jos, niin mitä?

- 13. Onko ruokahalunne yleensä hyvä?** kyllä
 ei, miksi? _____

Keskustelussa: Onko ruokahalussa tai ruokailussa tapahtunut muutosta viimeisen 6 kuukauden aikana? Jos, niin mitä? Onko painossa tapahtunut muutosta viimeisen 6 kuukauden aikana?

- 14. Syöttekö päivittäin lämpimän aterian?**
 kyllä yleensä. (Mitä?) _____
 en yleensä, miksi? _____

Keskustelussa: Syötekö viikoittain kalaa ja päivittäin vihanneksia, hedelmiä tai marjoja sekä ruisleipää ja maitotuotteita → Tarvittaessa ohjaus terveydenhoitajan vastaanotolle (MNA-testi)

15. Kuinka usein käytätte alkoholia? en koskaan (mittarin täyttämistä ei tarvitse jatkaa, vahvista päihteettömyyttä) / 0 pistettä
 kuukausittain tai harvemmin/ 0 pistettä
 2 – 4 kertaa kuukaudessa/ 1 piste
 2 – 4 kertaa viikossa/ 2 pistettä
 päivittäin tai lähes päivittäin/ 3 pistettä

16. Kuinka monta annosta alkoholia juotte yleensä niinä päivinä jolloin käytätte alkoholia?

- vähemmän kuin yhden annoksen/ 0 pistettä
 yhden annoksen/ 0 pistettä
 2 annosta/ 1 piste
 3 annosta/ 2 pistettä
 4 annosta tai enemmän/ 3 pistettä

Yksi annos on yksi lasillinen viiniä, pullo olutta tai yksi paukku väkeviä.

*→ Kysymykset 15-16 laske pisteet: 2 pistettä tai vähemmän – ei huolta
3 pistettä – lievä huoli
4 pistettä tai > - tunturva huoli*

→ Jos yhteenlaskettu pistemäärä on 4 tai enemmän jatketaan "Alkoholimittari yli 65-vuotiaille"-testistön tekoa tarkentavilla kysymyksillä kysymyksestä 4 eteenpäin

Keskustelussa: Onko alkoholin käyttönne vähentynyt/ lisääntynyt/ pysynyt samana? Onko teillä elämänne aikana on ollut alkoholiin liittyviä ongelmia?

17. Poltatteko tupakkaa? en ole koskaan tupakoinut
 en tupakoi nykyisin
 kyllä satunnaisesti
 kyllä päivittäin, montako savuketta päivässä? _____

Keskustelussa: Mitä tupakointi teille merkitsee? Onko tupakoinnissa tapahtunut muutosta? Oletteko yrittäneet lopettaa? Onko joku henkilö kehottanut teitä lopettamaan?

→ Annetaan esite tupakoinnin lopettamisesta

18. Onko näköenne heikentynyt? ei
 kyllä, haittaako päivittäistä elämääne? _____

→ Oman arvion perusteella ohjataan terveydenhoitajan vastaanotolle näkötestiin/ silmä lääkäriille/ terveyskeskuslääkäriille

19. Onko kuulonne heikentynyt? ei
 kyllä, haittaako päivittäistä elämääne? _____

→ Tarvittaessa ohjaus kuulontutkimukseen terveydenhoitajan vastaanotolle

20. Onko teillä huolta hampaiden tai proteesien kunnosta tai suun terveydestä?

- ei
 kyllä, millaista? _____

*Tee kartoittavia kysymyksiä: Onko teillä proteesit? Käytättekö niitä? Onko suussa kipuja? Painaako proteesit? Onko suu kuiva? Pystyttekö hyvin syömään? Haluaisitteko vielä saada proteesit? Nykyisin hampaiden/ suun kunnan tarkastusväli on yksilöllinen. Suun kunnan tarkastaminen voi olla tärkeää vaikka on proteesit. Kiinnitä huomiota, ovatko suupielet rikki tai alaspäin jolloin purenta voi olla matala, proteesit voivat olla väljät, suu voi olla kuiva, sienien mahdollisuus?
→ Jos on vaivaa, mitä tahansa tai edellisestä tarkastuksesta on kulumut yli 5 vuotta: ohjataan hammashoitolaan/ annetaan yhteystiedot ajan varaamiseksi
→ Annetaan tarvittaessa esite: "Suun hoitoa ikäihmiselle"*

21. Oletteko käyneet lääkärin vastaanotolla viimeisen 12 kuukauden aikana?

- en
 kyllä. Montako kertaa? _____

Miksi? _____

→ Jos edellisestä lääkärikäynnistä on yli 12 kuukautta tai jos on tiheitä epämääräisiä lääkärikäyntejä ohjataan varaamaan aika/annetaan aika terveydenhoitajan vastaanotolle

Toimintakyky; muisti, mieliala ja osallisuus

*Kysymykset 22 – 26 tarkastellaan kokonaisuutena, huomioi omat havainnot.
→ Huolen herätessä annetaan aika terveydenhoitajalle jatkotutkimuksia varten (MMSE/ Cerad tai MMSE + GDS – 15 jne.
→ Palveluohjaus*

22. Oletteko itse tai joku läheinen ollut huolissaan muistinne liittyvistä asioista?

- ei
 kyllä

Keskustelussa: Kuka on ollut huolissaan, onko keskusteltu tarkemmista tutkimuksista? Sujuuko teiltä lukeminen ja laskeminen vaikeuksitta? Saatteko yleensä puhuen tai kirjoittaen sanotuksi toiselle ihmiselle, mitä haluatte sanoa? Tunnetteko itsenne epävarmaksi liikkuessanne kodin ulkopuolella?

23. Oletteko viimeisen kuukauden aikana ollut usein huolissanne mielenkiinnon puutteesta, masentuneisuudesta tai toivottomuudesta?

- en
 kyllä

Haastattelulomake
Hyvinvointia ja terveyttä edistävät kotikäynnit 75 -vuotiaille

24. Tunnetteko itsenne yksinäiseksi? en
 kyllä, joskus
 kyllä, usein

25. Onko teillä joku läheinen ihminen jonka kanssa voitte keskustella luottamuksellisesti kaikista tai lähes kaikista asioista?

- kyllä, riittävästi
 ei riittävästi

26. Kuulutteko johonkin harrastusryhmään?

- kyllä, mihin _____

- en, miksi _____

Keskustelussa: Millaisia harrastuksia teillä on (esim. kyläily, seurakunnan toiminta, kirkossa käynti, liikuntaryhmä, kuoro tai lukeminen)? Oletteko vähentänyt viime aikoina teille aikaisemmin tärkeitä toimintoja? Olisiko teillä kiinnostusta osallistua enemmänkin harrastustoimintaan tai muihin kodin ulkopuolisiin tilaisuuksiin? Tiedättekö paikkakunnallanne olevista mahdollisuuksista?

Liikkumiskyky ja kaatumisalttius, kodin turvallisuus ja mahdolliset muutostyöt

27. Kuinka usein harrastatte liikuntaa?

Esim. vähintään puoli tuntia kävelyä, pyöräilyä, hiihtoa, tanssia, uintia tai muuta kestävyyttä lisäävää liikuntaa, joka voi olla myös hyötyliikuntaa (portaissa kulkeminen, pihatyöt, sienestys, marjan poiminta). Liikunta voi tapahtua ilman apuvälinettä tai apuvälineen kanssa.

- 4 kertaa viikossa tai useammin
 2 – 3 kertaa viikossa
 satunnaisesti/ en juuri lainkaan, syy _____

28. Ulkoiletteko päivittäin? joka päivä/ lähes joka päivä
 joka viikko
 harvemmin

29. Kykenettekö kävelemään levähtämättä noin puoli kilometriä apuvälineillä tai ilman?

1. pystyn siihen vaikeuksitta
2. pystyn siihen, mutta vaikeuksia on jonkin verran
3. pystyn siihen, mutta se on minulle vaikeaa
4. en pysty siihen lainkaan

Vastaukset 2,3,4 → kartoitetaan: Miksi on vaikeuksia liikkumisessa? Sairaudet esim. SVT/ Aso, väsyminen, kaatumispelko, hengästyminen? Kirjataan vastaukset ja sovitaan kuntouttavan lähihoitajan yhteydenotto tapaamista varten

- 30. Oletteko kaatunut viimeisen puolen vuoden aikana?** en
 kyllä

Vastaus kyllä → kartoitetaan: Missä? Ulkona, sisällä? Miten usein? Loukkaannuitteko, miten? Kirjataan vastaukset ja sovitaan kuntouttavan lähihoitajan yhteydenotto tapaamista varten

- 31. Pelkäätkö kaatumista, huolestuttaako kaatuminen teitä?** en lainkaan
 jonkin verran
 hyvin paljon

Jos huolta, pelkoa → kartoitetaan miksi? Kirjataan vastaukset ja sovitaan tarvittaessa kuntouttavan lähihoitajan yhteydenotto tapaamista varten

32. Käytättekö apuvälineitä?

Esim. kävelykeppi, rollaattori, pyörätuoli, turvapuhelin, turvaranneke, näön ja kuulon apuvälineet, tukitangot ja kaiteet, ruokailun tai peseytymisen apuvälineet.

- en
 kyllä, mitä _____

Kartoitus: Onko tarvetta saada jokin apuväline? Haluatteko lisää tietoa apuvälineistä tai kodin muutostöistä? Esim. kynnyksen poisto, tukikaiteiden asennus, liuska portaan viereen, valaistuksen parantaminen, ovien levennys?

→ Ohjataan tarvittaessa apuvälinearvioon fysioterapiaan tai kuntouttavan lähihoitajan arvio silloin kun hän tekee kotikäynnin fyysisen toimintakyvyn tukemiseksi

- 33. Miten liikutte?** ajan itse autoa
 läheinen tai joku muu kuljettaa
 taksilla
 julkisilla kulkuvälineillä
 kotipalveluautolla
 muuten, miten _____

Keskustelussa: Onko teillä ollut vaikeuksia autolla ajamisessa? Oletteko aikonut uusia ajokortin?

- 34. Koetteko elämäne turvalliseksi?** kyllä
 en, miksi _____

Jos turvattomuutta, selvitetään syy, tuetaan turvallisuuden tunteen saavuttamisessa. Onko väkivallan/ kaltoinkohtelun uhkaa? Onko tarvetta turvapuhelimelle?

→ *Annetaan kotitapaturmien tarkistuslista jos ei aihetta kuntouttavan lähihoitajan kotikäynnille*
→ *Jos kuntouttava lähihoitaja tekee kotikäynnin, hän käy kotitapaturmien tarkistuslistan läpi yhdessä asiakkaan kanssa*

Suoriutuminen arkitoimista ja palveluista tiedottaminen

35. Selviydyttekö omin voimin seuraavista toiminnoista?

1. Pystyn siihen vaikeuksista
2. Pystyn siihen, mutta vaikeuksia on jonkin verran
3. Pystyn siihen, mutta se on minulle erittäin vaikeaa
4. En pysty siihen lainkaan

1. Henkilökohtainen hygienia (hiusten pesu, hampaiden pesu)	1	2	3	4
2. Ruokakaupassa käynti	1	2	3	4
3. Ruoan valmistus	1	2	3	4
4. Kevyehköt kotityöt (tiskaus, pyykinpesu, imurointi)	1	2	3	4
5. Raskaat kotityöt (ikkunoiden pesu, petivaatteiden tuuletus, mattojen pudistelu, puulämmitys)	1	2	3	4
6. Pienet kodin korjaustyöt (lampun vaihto, sulakkeet, palovaroittimen patterit)	1	2	3	4
7. Päivittäisten raha-asioiden hoitaminen (laskujen maksaminen, käteisen rahan nostaminen)	1	2	3	4
8. Paperiasiat (lomakkeiden täyttö, etnuksien haku)	1	2	3	4
9. Puhelimen käyttö	1	2	3	4
10. Sähköisten palveluiden käyttö (tietokone, netti)	1	2	3	4

36. Jos ette selviydy edellä mainituista toiminnoista, saatteko apua tarvittaessa?

- kyllä, riittävästi
 en riittävästi

Keskustelussa: Kuka auttaa? Miten pääsette kauppaan? Ostatteko jotain palveluita (siivous, ateriapalvelu)?

37. Jos vointinne heikkenee, onko teillä joku joka voi auttaa teitä päivittäisissä toiminneissa?

- kyllä
 ei

Keskustelussa: Mistä palveluista haluaisitte lisätietoa? Mistä tietoa saa? Kenen puoleen voi kääntyä?

→ Palveluohjaus. Kerrotaan kunnassa tarjolla olevista palveluista ja ohjataan asiakas tarpeen mukaan palveluiden piiriin. Palveluista tiedotetaan ikääntyneelle sopivalla tavalla. Liian suuri tietotulva samalla kertaa saattaa estää tärkeidenkin asioiden mieleen jäämisen. Kotikäynnillä jätetään ikääntyneelle palveluopas, esitteitä tai muuta kirjallista tietoa tarjolla olevista palveluista.

38. Toimitteko omaishoitajana? en
 kyllä, kenelle? _____

39. Oletteko omaishoidettava? en
 kyllä, kuka hoitaa? _____

40. Saatteko eläkkeensaajan hoitotukea, asumistukea tai omaishoidontukea?

- ei tarvetta tällä hetkellä
 kyllä saan
 en saa, tuki/ tuet puuttuvat

41. Riittävätkö tulonne elämiseen kun otatte huomioon kaikki saamanne tulot ja tuet?

- hyvin kaikissa tilanteissa
 hyvin kun on tarkka ja seuraa tuloja ja menoja
 äkilliset suuret laskut horjuttavat taloutta
 huonosti, jatkuvasti on tiukkaa
 hyvin huonosti, perustarvikkeiden tai lääkkeiden ostaminen on ajoittain vaikeaa

→ Tarvittaessa ohjaus vanhussosiaalityöntekijälle

42. Mitä terveisiä haluatte esittää kunnalle? Pyydetään asiakasta kirjoittamaan vapaasti tähän.

Haastattelulomake
Hyvinvointia ja terveyttä edistävät kotikäynnit 75 -vuotiaalle

Kiitos vastauksistanne!

Inarin kunta, Ivalon terveyskeskus, Sairaalanle 20,
99800 Ivalo
Puh. +358 (0)40 188 7111, faksi +358 (0)16 687 593
www.inari.fi

**OMA KOTISUUNNITELMA TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN
TUKEMISEKSI
75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistävät kotikäynnit**

Suostumus tietojen luovuttamiseen (tämä osio jää terveydenhuoltoon)

- Tällä kotikäynnillä lomakkeelle kirjattuja tietoja voidaan siirtää asiakastietoihini Pegasos- potilastietojärjestelmässä.
Hyväksyn myös sen, että tässä haastattelussa kertynyttä tietoa voidaan käyttää henkilöisyyteni paljastumatta ikäihmisille suunnattujen kunnallisten palveluiden suunnittelussa ja palvelutarpeen ennakoinnissa.**
- Suostun siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijään voidaan tarvittaessa ottaa yhteyttä sosiaali- ja terveystietojen tarpeesta.**

Päivämäärä

Haastattelijan nimi ja asema

Haastateltavan allekirjoitus

Nimenselvennys

OMA KOTISUUNNITELMA TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN TUKEMISEKSI
75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistävät kotikäynnit

Minulle tärkeitä asioita ovat:	Teen mielelläni seuraavia asioita:	Tulen iloiseksi:
OMAT TAVOITTEENI	Kuinka usein? Kenen kanssa?	Miten toteutui?
Miten huolehdin kunnostani ja pidän huolta itsestäni?		
Harrastukset, kulttuuri, yhdistystoiminta		

JATKOSUUNNITELMA

Asiakas itse ottaa yhteyttä

Haastattelija ottaa yhteyttä

1. Apuvälinetarpeen arviointiin	☐	☐
3. Hammashoitolaan	☐	☐
4. Lääkəriin	☐	☐
5. Terveystenhoitajaan	☐	☐
6. Vanhussosiaalityöntekijään	☐	☐
7. Palveluohjaajaan (palvelutarpeen arviointiin)	☐	☐
8. Päiväpalveluun	☐	☐
9. Seurakuntaan	☐	☐
10. Eläkeläisjärjestöön	☐	☐
11. Iäkkäiden liikunta- ja muihin ryhmiin	☐	☐
12. Yksityiseen palveluntuottajaan	☐	☐
13. Muuhun, mihin:	☐	☐

Sovittiin että, jatkotoimenpiteille ei ole tarvetta on tarvetta

Jatkotoimenpiteet ovat: _____

Päiväys _____

Allekirjoitukset _____

Liite 4.

KOTIKÄYNTIKANSION SISÄLLYSLUETTELO

1. TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOTIKÄYNTIMALLI

- 1.1. Yhteydenotto
- 1.2. Valmistautuminen kotikäynnille
- 1.3. Toimintamalli kotikäynneillä
 - 1.3.1. Haastattelukäytäntö kotikäynneillä
 - 1.3.2. Haastattelun läpikäyminen
 - 1.3.3. Toimintamallit
- 1.4. Kotisuunnitelma hyvinvoinnin ja terveyden tukemiseksi
- 1.5. Kotikäynnin jälkeen

2. HAASTATTELULOMAKKEISTO

- 2.1. Suostumuslomake
- 2.2. Haastattelulomake
- 2.3. Kotisuunnitelmalomake

3. TESTEJÄ

- ❖ Alkoholimittari yli 65-vuotiaille, MNA, MMSE, GDS-15

4. TERVEYSNEUVONTAMATERIAALIA

- ❖ Jaettavia esitteitä: ravitsemuksesta ”Syö Hyvää” annetaan kaikille. Tarvittaessa annettavia; ”Suun hoitoa ikäihmiselle”, ”Tupakoinnin vähentämisen edut” tai ”Tupakoinnin lopettaminen ja painonhallinta”, esite liikunnasta, ”Kodin tarkastuslista”, lääkityslista, ”Muistin käyttö- ja huolto-ohjeet” , ”Tunne pulssisi”, ”Stop Influenssa”. Työntekijän käyttöön: tiedote lääkkeiden yhteisvaikutuksista ja ikääntyneen ravitsemuksesta

5. PALVELUOHJAUSMATERIAALIA

- ❖ yhteystietoja
- ❖ Inarin kunnan palveluopas , Inarin kunnan kotihoidon toimintaperiaatteet ja sisältö (odotetaan päivitystä), esite Ivalon päiväpalvelusta
- ❖ tiedote hoitotahdosta, tietoa edunvalvontavaltuutuksesta kirjasissa Hoitotahtoni, Muistisairaana ihmisen ja hänen omaisensa oikeusopas
- ❖ ”Näin käytät e- Reseptiä ”, Kelan tiedote ”Eläkkeelle”, tiedote omaishoidontuesta

Liite 5. Tapaamisia ja työkokouksia kehittäjätyöntekijänä hankkeessa

2.10.2013	Seminaaripäivä Rovaniemi
17.10.2013	Vanhusneuvoston kokoukseen osallistuminen, hankkeen esittelyä, vanhusneuvoston jäsenien kuuleminen
5.11.2013	Vierailu Kaamasen seniorikahvilaan kuntouttavan lähihoitajan kanssa. Hankkeen esittelyä ja ikäihmisten palveluista tiedottamista
12.11.2013	Saamelaisalueen ammatillisen koulutuskeskuksen edustajien tapaaminen, hankkeen esittely ja yhteistyö. Kutsu päivätoiminnan suunnittelu - ja infotilaisuuteen.
14.11.2013	Inarin päiväpalveluun tutustuminen, hankkeesta kertominen
15.11.2013	Hankkeen ja hanketavoitteiden esittelyä yhteistyötahoille kuten kotipalvelu, kotisairaanhoido
22.11.2013	Kaikille avoin Ivalon päivätoiminnan suunnittelu - ja infotilaisuus päiväkeskus Valkamassa Osallistujia n. 30 henkilöä, mukana mm. vanhussosiaalityöntekijä, kuntouttava sosiaalityöntekijä, edustajia vanhustyön johdosta, mielenterveys-toimistosta, seurakunnasta, muistiyhdistyksestä, vanhusneuvostosta, omaishoitajayhdistyksestä, ammatillisesta koulutuskeskuksesta ja tulevia päiväkeskuskävijöitä.
26.11.2013	Seurakunnan, muistiyhdistyksen ja omaishoitajien edustajien tapaaminen, hankkeen esittely ja yhteistyö.
2.12.2013	Projektin kuntakierros Ivalossa. Tapaamisessa paikalla projektinvetäjä Leila Mukkala, avohoidonjohtaja Mirja Laiti ja kehittäjätyöntekijä Anneli Pekkala
10.1.2014	Ivalon päiväpalvelun, Ikatuvan, järjestäminen kuntouttavan lähihoitajan kanssa. Suunnittelu & valmistautuminen etukäteen
22.1.2014	Seminaaripäivä Rovaniemi
3.2.2014	Kuntouttavan lähihoitaja ja kotikuntoutus Inarin kunnassa –esitys hankkeen videopalaverissa kuntouttavaan työotteeseen liittyen, esittelijänä kuntouttava lähihoitaja Riikka Laitinen
14.2.2014	Ivalon päiväpalvelun järjestäminen kuntouttavan lähihoitajan kanssa. Suunnittelu & valmistautuminen etukäteen
18.2.2014	Projektin yhteisessä videopalaverissa Ivalon päivätoiminnan esittelyä
18.2.2014	Vanhusneuvoston kokoukseen osallistuminen.
21.2.2014	Suunnittelu ja yhteistyöpalaveri kuntouttavan lähihoitajan kanssa aiheena 75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistävät kotikäynnit
24.2.2014	Hammashoitolan edustajan tapaaminen 75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistäviin kotikäynteihin liittyen
4.3.2014	Muistihoidajan, palveluohjaajan tapaaminen, yhteistyö
10.3.2014	Kahden vanhusneuvoston jäsenen koehaastatteluinen 75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistäviin kotikäynteihin
14.3.2014	Ivalon päiväpalvelun järjestäminen kuntouttavan lähihoitajan kanssa. Suunnittelu & valmistautuminen etukäteen
3.4.2014	Inarin kunnan esitys kotipalvelun ja sosiaalityön yhteisestä palveluketjusta projektin yhteisessä videopalaverissa, esittelijänä vanhussosiaalityöntekijä Mikko Keränen
4.4.2014	Projektin yhteisessä videopalaverissa 75-vuotiaiden hyvinvointia – ja terveyttä edistävän kotikäyntimallin esittelyä

11.4.2014	Ivalon päiväpalvelun järjestäminen kuntouttavan lähihoitajan kanssa. Suunnittelu & valmistautuminen etukäteen
14.4.2014	Vanhuspalvelulain yleinen esittelytilaisuus Inarin kunnan eläkeläisille ja eläkeläisjärjestöjen edustajille, esittelijänä laitoshoidon johtaja Jaakko Seppänen ja kehittäjätyöntekijä
25.4.2014	75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistävä kotikäyntimallin esittely ja Ikatuvan, seniorineuvolan kuulumiset terveydenhoitajapalaverissa
29.4.2014	Hankkeen ja sen tuotosten esittely sekä 75-vuotiaiden hyvinvointia ja terveyttä edistävän kotikäyntimallin mukaisen haastattelulomakkeen hyväksyminen sosiaali- ja terveyslautakunnan kokouksessa.
5.5.2014	Ivalon päiväpalvelun järjestäminen kuntouttavan lähihoitajan kanssa. Suunnittelu & valmistautuminen etukäteen
14.5.2014	Seminaaripäivä Rovaniemi

Lähteet:

Powerpoint - esitys: Hyvinvointia - ja terveyttä edistävät kotikäynnit, Ivalon päiväpalvelu

Powerpoint - esitys: Kuntouttava lähihoitaja Inarin kunnassa

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>

"Vanhuspalvelulaki" Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. Muistio lain toimeenpanon ja tulkinnan tueksi. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=7724561&name=DLFE-26865.pdf

Vanhuspalvelulaki - pykälistä toiminnaksi. Laki ikääntyneen väestön tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi, Sosiaali- ja Terveysministeriö Helsinki 2013, http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/_julkaisu/1860580#fi

Ikäihmisten toimintakyvyn arviointi osana palvelutarpeen arviointia sosiaalihuollossa. Tiedote Sosiaali- ja Terveysministeriö 7.6.2006 http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=207651&name=DLFE-8728.pdf

Toimia - tietokanta <http://www.toimia.fi/>

Valtakunnallisia ohjeita ja suosituksia, Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/neuvontapalvelut/lait/ohjeet

Ikäihminen toimijana hanke. Vanhuspalvelulain toimeenpanoa Pohjois- Suomessa 2013- 2014

http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/ikaihminen_toimijana

Ikäihminen toimijana: Hankesuunnitelma

http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/ikaihminen_toimijana/hankesuunnitelma/view

Inarin kunta: Ikäihmisten palvelustrategia 2011- 2015

http://www.inari.fi/media/soten_tiedost/sote_ikaihmistenpalvelusuunnitelma_2011-2015.pdf

Ikäihmisten palveluopas, Inarin kunta 2011 (päivitys tulos-

sa)http://www.inari.fi/media/tiedostot-2012/hallinto/hal_ikaihmisten-palveluopas-2012.pdf

Inarin kunnan kotihoidon toimintaperiaatteet ja sisältö 7.6.2010 (päivitys tulossa)

http://www.inari.fi/media/tiedostot2011/sote_kotihoidontoimintaperiaatteet.pdf